

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ บทบาทเชิงรุกของศาลในการบริหารจัดการคดีสิ่งแวดล้อม:
กรณีศึกษาศาลยุติธรรมภาค 5 และศาลอุทธรณ์ภาค 5

ผู้เขียน นายวิโรม อินทสโร

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมือง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณอยุธยา ประธานกรรมการ
อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล กรรมการ
อาจารย์วาทิศ โสคติพันธุ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อแสวงหามาตรการเชิงรุกของศาลยุติธรรมเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมสามารถเอื้อต่อการอนุรักษ์ คุ่มครองสิ่งแวดล้อมและเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรม 2) เพื่อวิเคราะห์หาสภาพปัญหาและข้อจำกัดของระบบการบริหารจัดการคดีสิ่งแวดล้อมของศาลยุติธรรมไทย 3) เพื่อสำรวจแนวคิด ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้พิพากษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม และ 4) เพื่อวิเคราะห์หามาตรการในการเพิ่มพูนพัฒนาศักยภาพของผู้พิพากษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการคดีสิ่งแวดล้อมและเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมภาค 5 คือ ผู้พิพากษาที่ประจำอยู่ที่ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลแขวงเชียงใหม่ ศาลจังหวัดฝาง ศาลจังหวัดลำพูน ศาลจังหวัดลำปาง ศาลแขวงลำปาง ศาลจังหวัดเชียงราย ศาลจังหวัดเทิง ศาลจังหวัดพะเยา ศาลจังหวัดแพร่ ศาลจังหวัดน่าน ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศาลจังหวัดแม่สะเรียง และศาลอุทธรณ์ ภาค 5 จำนวน 126 คน และกลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมใช้วิธีการสัมภาษณ์ในเชิงลึก ประกอบด้วยผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานตำรวจ ทนายความ นักวิชาการ และบุคคลที่ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 15 คน โดยทำการรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการให้ศาลใช้มาตรการเชิงรุก เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมสามารถเอื้อต่อการอนุรักษ์ คุ่มครองสิ่งแวดล้อมและเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรม โดยผู้พิพากษาให้ความสำคัญกับปัญหาในการพิจารณาคดี เช่น การคุ้มครองชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี การกำหนดค่าเสียหายและเรื่องภาระการพิสูจน์ในคดีมากกว่าการ

สร้างระบบเครือข่ายชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องเป็นการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรผู้รับผิดชอบโดยตรงในการช่วยฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้รู้สำนึกถึงผลการกระทำและเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน สังคม และชุมชน กับการเป็นผู้ประสานงานกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งมีหลากหลายอาชีพต่างมองว่า ศาลควรมีบทบาทเชิงรุกทั้งสองทางไปพร้อมๆกันเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้หวงแหนรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีให้มืออยู่ตลอดไป

2) ในส่วนของสภาพปัญหาและข้อจำกัดของระบบการบริหารจัดการคดีสิ่งแวดล้อมของศาลยุติธรรมไทย พบว่า มีปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ปัญหาด้านกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย เรื่องเขตอำนาจศาล เกี่ยวกับอำนาจฟ้อง และเกี่ยวกับการพิสูจน์ความผิด ซึ่งมีปัญหาและข้อขัดข้องในระดับปานกลาง แต่ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการดำเนินคดีและปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในคดีแพ่งกลับเป็นปัญหาและข้อขัดข้องในระดับมาก

3) แนวคิด ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้พิพากษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้พิพากษาผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายสิ่งแวดล้อมในระดับมาก เช่น รัฐต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนเช่น การป้องกันน้ำเสีย มลพิษทางอากาศ ประชาชนทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ มีสิทธิได้รับการเยียวยาแก้ไข สร้างระบบการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเต็มที่

4) วิเคราะห์หามาตรการในการเพิ่มพูนพัฒนาศักยภาพของผู้พิพากษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการคดีสิ่งแวดล้อมและเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่อไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นด้วยกับการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งจะต้องมีกระบวนการพิจารณาคดีเป็นพิเศษต่างจากคดีทั่วไป โดยผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะต้องมีความรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมโดยการฝึกอบรมผู้พิพากษา การศึกษาดูงานในสถานที่จริงทั้งในและนอกประเทศอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทุกคน และควรมีผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาคดีในศาลสิ่งแวดล้อมด้วย

Independent Study Title Proactive Role of the Court in Management of the Environmental Cases: A Case Study of the Office of the Court Region 5 and the Court of Appeal Region 5

Author Mr. Wirome Intasaro

Degree Master of Arts (Political Economy)

Independent Study Advisory Committee

Associate Professor Siripong Ladavalaya Na Ayuthya Chairperson

Lecturer Paisit Panitchkul Member

Lecturer watis Sothibandhu Member

ABSTRACT

The purposes of this independent study are as follows:

- 1) To search for the proactive approaches for the suitable court procedures for protecting, preserving environment and giving fair remedies to affected parties.
- 2) To analyze backgrounds of problems and disadvantages of the management in environmental cases
- 3) To survey concept ,knowledge and understanding of the judges on legal measures and environmental adjudication.
- 4) To approaches to develop the capacity in management of the environmental cases and preparing for the setting up of special court of environmental.

The samples of the study are divided into 2 groups. Ones are 126 judges in the office of Court Region 5 namely, the Provincial Court of Chiangmai, Fang,Lamphun,Lampang, Chiangrai, Toeng, Payao, Phrae, Nan, Maehongson, Maesariang,the district court of Chiangmai and Lampang and the court of Appeal Region 5. and the second group is 15 officers who are knowledgeable about the problems of environment, namely, judges, the prosecutors, the police, lawyers, academics and local officers. The questionnaires and interviews are a tool of analysis. The outcomes of the study are as follows:

- 1) The samples was highly agree with the proactive role of the court in management of the environmental cases. It can protect, preserve and give a fairer remedy for the affected persons. The judges are more concerned on the matter of the injunctive relief, the damages and

the burden of proof rather than creating network which demands cooperation among offices and organizations in rehabilitating the offenders to be aware of the impact and public mind among people, community and society in cooperation with the judicial personels to intergrate to solve the problems of environmental. This is quite contrary to the samples interviewed in that they prefer the proactive role of the judges to give access to justice for the people easier and to create public mind of the people to protect and sustain the environment.

2) The restraints of the management are the law itself, the law enforcement, the venue, locus stand, the burden of proof. The more serious ones are the length of time in adjudication and the damages given.

3) The knowledge and understanding of judges about the basic knowledge of environmental law are highly, such as the state should have measures to protect the environmental no matter of water or air . The affected persons should have easier access to justice and remedy.

4) As for the capacities of the judges in management of the environmental cases, all the samples are in agreement that the special court of environment should be set up. Special procederes should be made while both inside country judges should have interdisciplinary knowledge. It is recommended that all judges should have a chance to study at the field work and abroad. The associate judges are also recommended.